

Muistio

21.10.2024

VN/15142/2024
VN/15142/2024-VNK-19

Ehdotus arvonimistä annetun tasavallan presidentin asetuksen liitteen 1 muuttamisesta; arvonimiluettelo

1 Asian tausta ja valmistelu

Tasavallan presidentin myöntämistä arvonimistä ja niiden myöntämiseen liittyvästä menettelystä säädetään 1.5.2000 voimaan tulleessa tasavallan presidentin asetuksessa arvonimistä (381/2000, arvonimiasetus). Asetus on annettu 1.3.2000 voimaan tulleen julkisista arvonannon osoituksista annetun lain (1215/1999, arvonimilaki) nojalla. Asetusta on muutettu viimeksi vuonna 2020 (478/2020).

Asetusta sovelletaan niihin arvonimiin, jotka tasavallan presidentti myöntää ja jotka kuuluvat valtioneuvoston kanslian toimialaan. Asetuksen mukaiset arvonimet luetellaan sen liitteessä 1. Liitteeseen sisältyy 110 arvonimeä. Samalla toimialalla voi olla useita arvonimiä. Muutaman arvonimen määrää on rajoitettu. Arvonimet jaotellaan 16 ryhmään niistä maksettavan veron mukaan. Ryhmässä 1 vero on korkein (48 400 euroa) ja ryhmässä 16 matalin (70 euroa). Veron määrä on alhaisempi, jos arvonimen saaja on päätoimisessa virka- tai työsuhteessa taikka muussa siihen verrattavassa palvelusuhteessa valtioon, kuntaan tai kirkkoon (esimerkiksi 12 000 euroa ryhmässä 1 ja 50 euroa ryhmässä 16).

Arvonimeä koskeva esitys voi koskea myös uutta arvonimeä eli arvonimeä, joka ei sisälly arvonimiasetuksen liitteeseen 1. Uudelle arvonimelle tulee esittää perustelut. Jos arvonimi päätetään ottaa käyttöön, se lisätään asetusmuutoksella liitteeseen, minkä jälkeen tasavallan presidentti voi myöntää sen. Käytännössä uusia arvonimiä ei oteta käyttöön kovin usein. Liitettä on muutettu viimeksi vuonna 2017 (615/2017).

Arvonimeä pidetään julkisena arvonannon osoituksena kansalaiselle hänen yhteiskunnan hyväksi tekemästään työstä. Arvonimen saajan tulee olla erityisen ansioitunut, hyvämaineinen ja nuhteeton ja soveltua esitetyn arvonimen saajaksi. Arvonimien myöntämistä koskevan ohjeistuksen lähtökohtana on, että arvonimi myönnetään vain henkilölle, joka on jo täyttänyt 50 vuotta, jolloin tarvittavia ansioita on ehtinyt kertyä. Esityksen arvonimen myöntämisestä tekevät yksityiset henkilöt tai yhteisöt. Henkilö ei voi esittää itselleen arvonimeä. Arvonimen myöntämisen yleisiä edellytyksiä arvioidaan kokonaisuutena ottaen huomioon arvonimihakemuksessa esitetyt seikat, saadut selvitykset sekä muut tiedossa olevat seikat. Henkilön ansioituneisuutta arvioidaan paitsi suhteessa hänelle haettuun arvonimeen myös siihen, mihin ryhmään kyseinen arvonimi kuuluu.

Valtioneuvoston kanslia pyytää arvonimiesityksistä ennalta määrätyt lausunnot. Arvonimiasioiden käsittelyä varten valtioneuvoston kanslian yhteydessä on pääministerin johdolla toimiva arvonimilautakunta, joka arvioi arvonimiesitykset ja puoltaa esityksiä tasavallan presidentin hyväksyttäväksi, jos arvonimen myöntämisen edellytysten arvioidaan täyttyvän. Arvonimet esitellään

tasavallan presidentin päätettäväksi valtioneuvoston kansliasta. Tasavallan presidentti tekee päätöksen valtioneuvostossa ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Avoimesta kirjeestä, jolla tasavallan presidentti myöntää arvonimen, suoritetaan valtiolle vero arvonimistä suoritettavasta verosta annetun lain (1388/2001, arvonimiverolaki) mukaisesti.

Vuosina 2016–2022 tasavallan presidentti on myöntänyt keskimäärin 140–150 arvonimeä vuodessa. Arvonimen saajista noin 80 prosenttia on ollut miehiä ja noin 20 prosenttia naisia. Arvonimiä on myönnetty vuodesta 1918 lähtien runsaat 15 000.

Käsitelessään arvonimiesityksiä arvonimilautakunta on käynyt keskustelua uusien arvonimien käyttöönottamisesta sekä arvonimien mahdollisista poistamista yhteiskunnassa ja elinkeinorakenteessa tapahtuneiden muutosten huomioimiseksi. Arvonimiasetuksen liitteen 1 muuttamista on valmisteltu virkatyönä valtioneuvoston kansliassa arvonimilautakunnassa käytyjen keskustelujen pohjalta.

Tasavallan presidentti myöntää lisäksi muita kuin arvonimiasetuksen liitteessä 1 mainittuja arvonimiä. Ne esitellään muualta kuin valtioneuvoston kansliasta.

2 Esitykset

Arvonimiasetuksen liitettä 1 ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä siihen kahdeksan arvonimeä ja poistamalla siitä neljä arvonimeä.

Lisäykset:

- hyvinvointineuvos (ryhmä 7)
- hyvinvointipalveluneuvos (ryhmä 9)
- lääkehuoltoneuvos (ryhmä 7)
- pelastusneuvos (ryhmä 7)
- tapahtumaneuvos (ryhmä 8)
- varhaiskasvatusneuvos (ryhmä 8)
- eurooppaneuvos (ryhmä 2)
- kansainvälisen yhteistyön neuvos (ryhmä 3)

Poistot:

- kenttäpiispa (ryhmä 7)
- rovasti (ryhmä 14)
- lähetystöneuvos (ryhmä 8)
- lähetystösihteeri (ryhmä 10)

Koska muutoksia esitetään useampaan eri arvonimiryhmään, esitetään selkeyden vuoksi liitteen muuttamista kokonaisuutena.

3 Perustelut

Lisäykset

Lisättäviksi esitettävien arvonimien käyttöön ottamista voidaan perustella yhteiskunnassa ja elinkeinorakenteessa tapahtuneella kehityksellä, mukaan lukien kansainvälistyminen ja Euroopan unionin jäsenyys. Uusilla arvonimillä pyritään samalla edistämään sukupuolten tasa-arvon

toteutumista arvonimiasioissa. Naisista 39 prosenttia työskentelee naisenemmistöisillä koulutus-, sosiaali- ja terveysaloilla. Sosiaali- ja terveysala on Suomessa voimakkaimmin segregoituneita aloja (ks. myös STM:n julkaisu 2023:21).

Hyvinvointineuvos, välfärdsråd (ryhmä 7)

Sosiaali- ja terveydenhuolto on hyvin keskeinen ala julkisen talouden, henkilöstöressurssien ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta. Hyvinvointialueiden rahoitus muodostaa runsaan neljäsosan valtion budjetista. Kun tarkastellaan laajemmin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä hyvinvointialueiden sekä kuntien talousarvioista käsin, kyse on lähes puolesta valtion talousarviosta. Sosiaali- ja terveysalalla on hyvin olennainen rooli ja asema suomalaisen hyvinvointimallin, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen, kasvun sekä kokonaisturvallisuuden peruskivenä. Alan tuottavuustoimilla ja innovaatioilla on merkittävä vaikutus julkisen talouden kestävyteen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tilastotietojen mukaan vuoden 2021 lopussa terveys- ja sosiaalipalveluissa työskenteli yhteensä lähes 358 000 henkilöä. Valtaosa toimi julkisella sektorilla, vajaa kolmannes yrityssektorilla ja runsaat seitsemän prosenttia järjestösektorilla.

Hyvinvointineuvoksen arvonimi olisi suunnattu henkilöille, jotka ovat ansioituneet sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla, erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, ennaltaehkäisevät toimet mukaan lukien. Kohderyhmänä olisivat julkisen sektorin (erityisesti hyvinvointialueet ja kunnat) ohella yksityis- ja järjestösektorien toimijat. Arvonimi voitaisiin myöntää myös luottamustoimissa ansioituneille henkilöille.

Arvonimen ”hyvinvointineuvos” eteen ei esitetä erillisiä etuliitteitä (esimerkiksi lasten palveluiden hyvinvointineuvos ja ikääntyneiden palveluiden hyvinvointineuvos). Näin tuetaan arvonimikkeistön peruslogiikan säilymistä.

Esillä on ollut myös ajatus hyvinvointialueeneuvoksen arvonimestä, joka voitaisiin myöntää hyvinvointialueiden ylimmille johtajille. Arvonimi kuuluisi korkeampaan veroluokkaan. Asian valmistelussa on kuitenkin nostettu esiin, ettei arvonimiä tulisi vahvistaa hallintorakenteen mukaan. Lisäksi arvonimi voisi aiheuttaa sekaannusta suhteessa hyvinvointineuvoksen arvonimeen. Arvonimen käyttöönottoa ei esitetä.

Nykyisiä sosiaali- ja terveydenhuoltoalaan liittyviä arvonimiä ovat ”apteekkineuvos” (3), ”arkkiatri” (5), ”ylisosaalineuvos” (5), ”sairaalaneuvos” (6), ”lääkintöneuvos” (7), ”nuorisoasiainneuvos” (7), ”sosiaalineuvos” (8) sekä ”terveydenhuoltoneuvos” (8). Arkkiatrin ja ylisosaalineuvoksen arvonimet voivat kumpikin olla vain yhdellä elossa olevalla henkilöllä.

Hyvinvointipalveluneuvos, omsorgsråd (ryhmä 9)

Arvonimilautakunnassa on nostettu esiin tarve lisätä sosiaalialan arvonimien moniportaisuutta. Hakemuksia, jotka eivät täytä sosiaalineuvoksen (8) vaatimuksia, mutta joiden osalta arvonimen myöntäminen voisi olla perusteltua, esitetään jonkin verran. Ratkaisuna olisi ottaa käyttöön laaja-alainen arvonimi ”hyvinvointipalveluneuvos”. Arvonimi olisi suunnattu hyvinvointipalveluiden operatiivisen tason johtajille, asiantuntijoille, innovaattoreille ja muille toimijoille, sosiaaliala mukaan lukien. Arvonimi voitaisiin myöntää myös luottamustoimissa ansioituneille henkilöille.

Suppeamman, vain sosiaalialan kattavaan nimikkeen, kuten ”sosiaalipalveluneuvos”, käyttöönotto ei olisi yhtä toimiva ratkaisu. Se synnyttäisi painetta luoda myös terveydenhuollon ja muiden hyvinvointipalveluiden osalle vastaavaa moniportaisuutta. Suppeammista vaihtoehdoista ”sosiaaliasiainneuvos” ei olisi kovin erottelukelpoinen suhteessa sosiaalineuvokseen ja ”sosiaalihuoltoneuvos” olisi sävyiltään hiukan vanhahtava.

Lääkehuoltoneuvos, läkemedelsförsörjningsråd (ryhmä 7)

Lääkehuolto on kiinteä osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Lääkehuollon palvelujen keskeinen tavoite on mahdollistaa tehokas, turvallinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellinen lääkehoito kaikille sitä tarvitseville, mikä voi parantaa väestön terveyttä ja toimintakykyä. Lääkehuoltoon kuuluvat lääkekehitys, lääketuotanto, lääkkeiden maahantuonti, lääkkeiden tukkujakelu, lääkkeiden vähittäisjakelu, lääkkeiden määrääminen, lääkkeiden käytön ja lääkehuollon tutkimus, lääkekorvausjärjestelmä, lääkehuollon hallinto, velvoitevarastointi ja huoltovarmuus. Varautuminen ja

valmiuskysymykset ovat olennaisia, jotta lääkehuolto ja lääkkeiden saatavuus voidaan turvata myös poikkeusoloissa sekä muissa häiriötilanteissa (ks. STM:n julkaisut 2019:5 ja 2023:6).

Lääkehuoltoneuvoksen arvonimi olisi suunnattu henkilöille, jotka ovat ansioituneet lääkehuoltoon liittyvissä kysymyksissä, rokotteet mukaan lukien. Kohderyhmänä olisivat julkisen sektorin (erityisesti hyvinvointialueet ja kunnat) ohella yksityis- ja järjestösektorien toimijat. Arvonimi voitaisiin myöntää esimerkiksi proviisoreille, joiden osalta arvonimien ”apteekkineuvos” (3), ”lääkintöneuvos” (7) tai ”terveydenhuoltoneuvos” (8) edellytykset eivät täytyisi. Apteekkineuvoksen arvonimi on suunnattu apteekkareille, lääkintöneuvos johtaville lääkäreille ja ylilääkäreille sekä terveydenhuoltoneuvos terveydenhuollon tarkastajille ja ylihoitajille sekä alan opettajille. Hakijat ovat esittäneet lääkehuoltoneuvoksen arvonimeä uudeksi arvonimeksi syksyn 2022 arvonimikierroksella.

Pelastusneuvos, räddningsråd (ryhmä 7)

Pelastustoimi on keskeinen sisäisen turvallisuuden palvelu, jolla on kiinteä yhteys yhteiskunnan siviilivalmiuksien järjestämiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Pelastusneuvoksen arvonimi olisi suunnattu henkilöille, jotka ovat ansioituneet onnettomuuksien ehkäisyssä, pelastustoiminnassa, väestönsuojelussa tai vastaavissa tehtävissä taikka näihin varautumisessa. Kohderyhmänä olisivat julkisen sektorin (valtio, hyvinvointialueet ja kunnat) ohella yksityis- ja järjestösektorien toimijat. Arvonimi voitaisiin myöntää myös luottamustoimissa ansioituneille henkilöille.

Pelastusalan arvonimeä ei ole vielä käytössä toisin kuin esimerkiksi arvonimi ”poliisineuvos” (7).

Tapahtumaneuvos, evenemangsråd (ryhmä 8)

Tapahtuma-ala on viime vuosikymmenten aikana syntynyt laaja toimiala ja elinkeino. Erimuotoisia ja -sisältöisiä tapahtumia järjestetään urheilusta viihteeseen, kulttuuriin ja taiteeseen, liiketoimintaan, politiikkaan, koulutukseen ja tieteeseen sekä uskonnollisuuteen ja hengellisyyteen liittyen. Ala on laajasti verkostomaista toimintaa. Keskeisissä rooleissa on paljon eri nimikkeillä työskenteleviä toimijoita. He voivat edustaa niin yritys- kuin järjestösektoria. Tyypillistä tapahtumien järjestämiselle on vapaaehtoistyön ja ammatillisen toiminnan yhdistyminen. Ala työllistää vakituisesti noin 20 000 ja tilapäisesti noin 120 000–175 000 henkilöä. Toiminta tukee muun muassa hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Alalla on vahva alueellisen veto- ja pitovoiman merkitys, muun muassa osana matkailun edistämistä tai osaavan työvoiman houkuttelua. Ala on olennainen myös maakuvan muodostamisen kannalta. Vuonna 2019 tapahtuma-alan liikevaihto Suomessa oli 2,35 miljardia euroa (ks. myös TEM:n julkaisu 2023:1).

Tapahtuma-ala on laaja-alainen ja monimuotoinen. Tapahtumaneuvoksen arvonimi kattaisi tapahtuma-alan keskeiset toimijat, kuten tapahtuma- ja ohjelmatuottajat sekä -järjestäjät. Kohderyhmänä voisivat olla sekä järjestö- että yksityissektorien toimijat niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla. Esillä on ollut myös ajatus tapahtumaneuvosta kapea-alaisemman arvonimen ”tapahtumatuottajaneuvos” käyttöönottamisesta. Laaja-alaisempi arvonimi on perustellumpi, koska se kattaa suuren kirjon tapahtuma-alan toimijoita.

Arvonimet ”kulttuurineuvos” (7), ”museoneuvos” (7), ”taideneuvos” (8) ja ”kamarineuvos” (8) on suunnattu kulttuurialalle. Arvonimet ”elokuvaneuvos” (8), ”balettineuvos” (8), ”teatterineuvos” (8) ja ”musiikkineuvos” (8) liittyvät oman alansa sisältöön. Ammattimaisesti tapahtumia järjestävä henkilö voisi myös täyttää ”yrittäneuvoksen” (3) ja osana järjestötoimintaa toimiva henkilö ”järjestöneuvoksen” (8) edellytykset. Yhteyksiä voisi olla niin ikään muihin arvonimiin, kuten ”matkailuneuvos” (2). Hakijat ovat esittäneet tapahtumaneuvoksen arvonimeä uudeksi arvonimeksi syksyn 2022 arvonimikierroksella.

Varhaiskasvatusneuvos, småbarnspedagogikråd (ryhmä 8)

Suomessa on vahva, laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta. Kasvatus ja koulutus sekä niiden tuottama sivistys, osaaminen ja hyvinvointi uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää. Varhaiskasvatus on ollut vuodesta 2013 lukien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaa ja täten osa koulutusjärjestelmää ja -politiikkaa sekä osa sivistyspalveluja. Varhaiskasvatus on yksi merkittävimmistä yhteiskunnallisista palveluista. Sillä on monta yhteiskunnallista tehtävää. Varhaiskasvatus mahdollistaa muun muassa universaalina palveluna lapsen oppimisen, kehittymisen ja hyvinvoinnin edistämisen ja toisaalta lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun. Jokaisella lapsella on Suomessa subjektiivinen oikeus

laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä ja elinikäistä oppimista. Se edesauttaa lapsen menestymistä myöhemmällä koulupolulla ja elämässä. Keskeisiä periaatteita varhaiskasvatusta järjestettäessä ovat lapsen edun ensisijaisuus ja lapsen oikeus saada tukea oppimiseensa ja kehitykseensä. Varhaiskasvatuksen piirissä on noin 220 000–230 000 alle peruskouluikäistä lasta. Ala työllistää noin 50 000 henkilöä.

Varhaiskasvatusneuvoksen arvonimi olisi tarkoitettu varhaiskasvatusalalla ansioituneille henkilöille. Arvonimi voitaisiin myöntää varhaiskasvatustehtäviä suorittaville sekä varhaiskasvatusta edistävää työtä laajemmassa merkityksessä tekeville henkilöille esimerkiksi tutkimuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksen aloilla. Arvonimi olisi täydennys arvonimien ”nuorisoasiainneuvos” (7), ”opetusneuvos” (8), ”ammattikasvatusneuvos” (8), ”kouluneuvos” (8), ”korkeakouluneuvos” (8), ”rehtori” (11) ja ”yliopettaja” (12) oheen.

Eurooppaneuvos, Europaråd (ryhmä 2)

Eurooppaneuvoksen arvonimeä voidaan perustella Euroopan unioniin liittyvien asioiden suurella yhteiskunnallisella, taloudellisella, poliittisella ja muulla merkityksellä. Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Erilaisissa korkeissa Euroopan unioniin liittyvissä tehtävissä toimii henkilöitä, jotka ovat monin tavoin ansioituneita ja joiden panoksella on laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä. EU-asioiden eteen joko kotimaassa tai ulkomailla tehdyn elämäntyön näkyväksi tekeminen olisi arvokas ele.

Eurooppaneuvos määriteltäisiin korkean veroryhmän arvonimeksi. Se voitaisiin myöntää Suomen hyväksi erilaisissa korkeissa ja merkittävässä Euroopan unioniin liittyvissä tehtävissä toimiville tai toimineille henkilöille, kuten Euroopan komission tai muun Euroopan unionin toimielimen suomalaisjäsenelle taikka Suomen EU-suurlähettiläälle ja muille korkeille virkamiehille. Arvonimi olisi täydennys arvonimien ”valtionneuvos” (1), ”ministeri” (2), ”erityislähettiläs” (2) ja ”valtiopäiväneuvos” (2) oheen. Alemman tasoisen arvonimelle ei ole tunnistettu tarvetta. Henkilö, joka toimisi EU-asioiden parissa esimerkiksi järjestötoiminnassa, voisi mahdollisesti täyttää arvonimen ”järjestöneuvos” (8) edellytykset.

Kansainvälisen yhteistyön neuvos, råd för internationellt samarbete (ryhmä 3)

Kansainvälisen yhteistyön neuvoksen arvonimi kuvastaa kansainvälisen yhteistyön keskeistä merkitystä globaaleihin ja muihin ajankohtaisiin haasteisiin vastaamiseksi. Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja turvallisuuden takaamiseksi sekä ihmisoikeuksien ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Yhdistyneet kansakunnat (YK) on Suomelle tärkein monenkeskisen yhteistyön väline. YK:n jäsenenä Suomi on sitoutunut kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun. Aktiivinen jäsenyys myös esimerkiksi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä (Etyj) ja Euroopan neuvostossa (EN) on Suomelle tärkeää.

Kansainvälisen yhteistyön neuvos määriteltäisiin korkean veroryhmän arvonimeksi. Arvonimi voitaisiin myöntää kansainvälisissä järjestöissä korkeissa tehtävissä toimiville tai toimineille erityisen ansioituneille henkilöille, jotka tukevat työllään kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää. Tarkoituksena on huomioida erityisesti poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten, kulttuuristen ja humanitaaristen ongelmien ratkaisemiseksi sekä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja kansainvälisen oikeuden kehittämiseksi tehty työ (esimerkiksi ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja kestäväen kehityksen edistäminen, rauhanvälitys, humanitaarinen apu, kehitysyhteistyö sekä ilmasto- ja ekologiset kysymykset). Kohderyhmänä olisivat esimerkiksi Suomen kansainvälisiin järjestöihin lähettämät tai Suomea niissä edustavat henkilöt.

Arvonimi olisi täydennys arvonimien ”ministeri” (2), ”erityislähettiläs” (2) ja ”valtiopäiväneuvos” (2) oheen. Alemman tasoiselle arvonimelle ei ole tunnistettu tarvetta. Kansainväliseen toimintaan kytkeytyviä arvonimiä ovat niin ikään pääkonsuli (7), konsuli (10) ja varakonsuli (11). Henkilö, joka toimisi kansainvälisten asioiden parissa voisi mahdollisesti täyttää myös arvonimen ”järjestöneuvos” (8) edellytykset.

Muita huomioita

Syksyn 2023 arvonimikierroksella esitettiin uudeksi arvonimeksi radioneuvosta. Viestintäneuvoksen arvonimi (2) voidaan myöntää suurten tietoliikenneyhtiöiden johtajille. Lehdistöneuvoksen arvonimi (6) on varattu lehtien päätoimittajille. Myös elokuvaneuvoksella (8) on yhteys media-alaan. Jos media-alalle harkittaisiin uutta arvonimeä, vaikuttaisi välineneutraali arvonimi radioneuvosta perustellummalta. Uudelle arvonimelle ei ole kuitenkaan tässä vaiheessa ole tunnistettu tarvetta.

Liikuntaneuvoksen rinnalle esitettiin kevään 2024 arvonimikierroksella arvonimeä ”luontoliikuntaneuvos”. Arvonimi ”liikuntaneuvos” (7) voidaan myöntää liikunnanopettajille tai liikunnan järjestötoiminnassa ansioituneille. Uudelle arvonimelle ei ole tunnistettu tarvetta. Erillisten arvonimien käyttöönotto eri liikuntamuodoille voisi heikentää arvonimikokonaisuuden hallittavuutta ja johdonmukaisuutta.

Poistot

Poistettaviksi ehdotettavia arvonimiä ei ole haettu eikä myönnetty pitkään aikaan. Ne voivat synnyttää hämmennystä suhteessa käytössä oleviin kirkollisiin virkanimikkeisiin ja arvonimiin sekä ulkoasiainhallinnon virka- ja tehtävänimikkeisiin. Kirkollisten virka- ja arvonimien osalta on myös syytä huomata, että kirkon ja valtion suhteita on vähitellen kehitetty kirkon itsenäisyyttä lisäävällä tavalla. Vuoden 1993 kirkkolakia (1054/1993) säädettäessä osa kirkkoa koskevasta normistosta siirrettiin kirkkojärjestykseen ja kirkon vaalijärjestykseen, jotka antaa kirkolliskokous. Samalla kirkkolaista poistettiin maininta kirkon ylimmän hallinnon kuulumisesta maan hallitukselle. Tuomiokapitulilaitos siirrettiin vuoden 1997 alusta kirkon itsensä kustannettavaksi ja tuomiokapitulilin virat ja viranhaltijat, piispat mukaan lukien, muodollisesti kirkon viroiksi ja viranhaltijoiksi. Tasavallan presidentin oikeus nimittää piispat lakkasi 1.3.2000 perustuslain (731/1999) tullessa voimaan (ks. HE 108/2022 vp, s. 8–9). Uskonnollisten yhteisöjen toimintaan liittyy myös maallikoille myönnettävä arvonimi ”seurakuntaneuvos” (8). Se on aktiivisessa käytössä eikä aiheuta vastaavaa sekaannuksen vaaraa kuin ”kenttäpiispa” ja ”rovasti”.

Kenttäpiispa, fältbiskop (ryhmä 7)

Tasavallan presidentti myönsi kenttäpiispan arvonimen vuonna 1941 puolustuslaitoksen hengellisen työn johtajalle, joka oli myös sotarovasti. Arvonimi voi aiheuttaa sekaannusta suhteessa kenttäpiispan virkaan. Kenttäpiispa johtaa ja valvoo puolustusvoimien hengellistä työtä. Hän vastaa puolustusvoimien kirkollisesta alasta ja sen teologisista linjoista. Virasta, tehtävistä puolustusvoimissa, viran kelpoisuusvaatimuksista, virkaan nimittämisestä sekä virkavapauden myöntämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksessa puolustusvoimista (1319/2007, ks. myös puolustusvoimista annettu laki 551/2007). Kenttäpiispa on osa kenraalikuntaa. Kenttäpiispan asemasta ja tehtävistä säädetään lisäksi kirkkolaisissa (652/2023) ja kirkkojärjestyksessä (657/2023). Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa hän toimii edustajana kirkolliskokouksessa. Hänellä on läsnäolo- ja puheoikeus piispainkokouksessa. Hänet nimittää virkaansa tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta.

Rovasti, prost (ryhmä 14)

Tasavallan presidentti ei ole myöntänyt rovastin arvonimeä kertaakaan. Sen lisäksi, mitä arvonimiasetuksessa säädetään, evankelis-luterilaisen kirkon piispat voivat myöntää rovastin kirkollisen arvonimen. Arvonimen myöntämisestä ja peruuttamisesta määrätään kirkkohallituksen hyväksymissä säännöissä (ks. HE 108/2022 vp, s. 134). Piispat myöntävät rovastin arvonimiä joka vuosi hiippakuntansa erityisesti ansioituneille papeille. Myös Suomen ortodoksisen kirkon piispat voivat myöntää rovastin arvon oman hiippakuntansa ansioituneille papeille (ortodoksisesta kirkosta annetun lain 115 §).

Lähetystöneuvos, legationsråd (ryhmä 8)

Tasavallan presidentti on myöntänyt lähetystöneuvoksen arvonimen viimeksi vuonna 1943. Arvonimi voi aiheuttaa sekaannusta suhteessa samannimiseen ulkoasiainhallinnon yleisvirkaan. Lähetystöneuvos on yksi ulkoasiainhallinnon yleisimmistä virkanimikkeistä. Viran kelpoisuusehdoista ja virkaan nimittämisestä säädetään laissa ulkoasiainhallinnosta (204/2000) sekä asetuksessa ulkoasiainhallinnosta (256/2000). Lähetystöneuvokset ovat määrättäessä velvollisia virassaan siirtymään toiseen tehtävään ja toiseen virkapaikkaan ulkoasiainhallinnon organisaatioissa. Sekaannusta saattaa syntyä myös suhteessa henkilön asemaan. Ulkoasiainhallinnon virkamiehen

oikeudesta diplomaattipassiin säädetään diplomaattipassista, virkapassista ja virkamatkapassista annetussa asetuksessa (832/1993). Ulkoasiainhallinnossa on vireillä virkanimikkeiden uudistus.

Lähetystösihteeri, legationssekreterare (ryhmä 10)

Tasavallan presidentti on myöntänyt lähetystösihteerin arvonimen viimeksi vuonna 1943. Arvonimi voi aiheuttaa sekaannusta suhteessa samannimiseen ulkoministeriön tehtävänimikkeeseen. Tehtävään määrätään Suomen ulkomaan edustustojen virkahenkilöitä. Sekaannusta saattaa syntyä myös suhteessa henkilön asemaan. Ulkoasiainhallinnon virkamiehen oikeudesta diplomaattipassiin säädetään diplomaattipassista, virkapassista ja virkamatkapassista annetussa asetuksessa (832/1993).

4 Vaikutukset

Uusilla arvonimillä pyritään vastaamaan yhteiskunnassa ja elinkeinorakenteessa tapahtuneeseen kehitykseen sekä samalla edistämään sukupuolten tasa-arvon toteutumista arvonimiasioissa.

Muutoksilla ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia tai muita taloudellisia vaikutuksia. Avoimesta kirjeestä, jolla tasavallan presidentti myöntää arvonimen, suoritetaan valtiolle arvonimiverolain mukainen vero.

Muutoksista ei aiheudu organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

5 Lausuntopalaute

Ehdotus arvonimiasetuksen liitteen 1 muuttamiseksi on ollut lausuntokierroksella 14.6.–16.8.2024. Lausuntoa pyydettiin tasavallan presidentin kanslialta, oikeuskanslerinvirastolta, kaikilta ministeriöltä, terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta (THL), opetushallitukselta, kirkkohallitukselta, Fimealta, Valviralta, Suomen ortodoksiselta kirkolta, ritarikuntien kanslialta, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöltä, Tapahtumateollisuus ry:ltä, Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitolta, Medialiitolta, Eurooppalaiselta Suomelta ja Eurooppaunionin ry:ltä. Lausuntopyyntöön vastasi määräaikaan mennessä kuusitoista tahoja. Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien kanslia puolsi lausuntopyynnössä esitettyjä muutoksia. Opetushallitus ilmoitti kannattavansa varhaiskasvatusneuvoksen arvonimen ja Tapahtumateollisuus ry tapahtumaneuvoksen arvonimen lisäämistä arvonimiasetuksen liitteeseen 1. Tasavallan presidentin kanslia puolsi esityksiä ja esitti arvonimen ”globaaliasiainneuvos” tai ”kansainvälisen yhteistyön neuvos” käyttöönottamista harkittavaksi. Sisäministeriö esitti, että asetuksen liitteeseen lisättäisiin uutena arvonimenä ”pelastusneuvos”. Puolustusministeriö puolsi arvonimen ”kenttäpiispa” poistamista. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus ja Suomen ortodoksinen kirkko eivät nähneet estettä arvonimien ”kenttäpiispa” ja ”rovasti” poistamiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi, ettei sillä ole huomautettavaa esitykseen. Valtiovarainministeriöllä, opetus- ja kulttuuriministeriöllä, liikenneministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä, maa- ja metsätalousministeriöllä, terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) ja Valviralla ei ollut lausuttavaa.

Lausuntopalautteen johdosta ehdotukseen arvonimiasetuksen liitteeksi 1 lisättiin arvonimet ”kansainvälisen yhteistyön neuvos” (ryhmä 3) ja ”pelastusneuvos” (ryhmä 7).

6 Kielelliset näkökohdat

Uusien arvonimien muotoilemisessa on kiinnitetty huomiota kielellisiin ja käännoitekniisiin seikkoihin. Tavoitteena on, että arvonimet olisivat mahdollisimman tiiviitä ja selkeitä sekä riittävän erotuskykyisiä. Valtioneuvoston käännös- ja kielipalveluiden kieli- ja termineuvonta on antanut asiantuntija-apua.

Asetusehdotus on tarkistettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

7 Voimaantulo

Muutosasetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2024.

8 Toimeenpano ja seuranta

Asetusmuutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan valtioneuvoston kansliassa. Arvonimiin liittyvistä verokysymyksistä vastaa valtiovarainministeriö.

Lainsäädäntöneuvos

Heidi Kaila